

ЖАМОАТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎНАЛИШИДАГИ ИШЛАРНИ «ХАЛҚ МАНФААТЛАРИГА ХИЗМАТ ҚИЛИШ» ТАМОЙИЛИ АСОСИДА ТАШКИЛ ЭТИШ МАСАЛАСИ

Аскарова Бахытгуль Полатовна

Ўзбекитон Республикаси ИИВ Академияси

доценти, подполковник

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17985343>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-dekabr 2025 yil

Ma'qullandi: 14-dekabr 2025 yil

Nashr qilindi: 19-dekabr 2025 yil

KEYWORDS

жамоат хавфсизлиги, халқ
манфаатлари, давлат
органлари, ички ишлар
органлари, жамоатчилик
билан ҳамкорлик,
профилактика, очиқлик ва
шаффофлик, фуқаролар
ишончи.

ABSTRACT

Ушбу мақолада жамоат хавфсизлигини таъминлаш соҳасида олиб борилаётган фаолиятни "Халқ манфаатларига хизмат қилиш" тамойили асосида ташкил этишнинг назарий-ҳуқуқий асослари ва амалий аҳамияти таҳлил қилинган. Жамоат хавфсизлигини таъминлашда давлат органлари, айниқса ички ишлар органлари фаолиятида очиқлик, шаффофлик, жамоатчилик билан ҳамкорлик ва фуқаролар ишончини мустаҳкамлаш масалаларига алоҳида эътибор қаратилган. Шунингдек, мақолада мазкур тамойилни амалиётга татбиқ этиш орқали ҳуқуқбузарликларни барвақт олдини олиш, хавфсиз ва барқарор ижтимоий муҳитни шакллантириш имкониятлари илмий жиҳатдан асослаб берилган.

Бугунги глобаллашув ва жамият ҳаётидаги ижтимоий-иқтисодий ўзгаришлар шароитида жамоат хавфсизлигини таъминлаш давлат сиёсатида устувор йўналишлардан бири сифатида намоён бўлмоқда. Айниқса, фуқароларнинг тинчлиги, хавфсиз ҳаёт кечириши ва уларнинг қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилиш масаласи давлат органлари фаолиятининг асосий мезонига айланиб бормоқда. Шу нуқтаи назардан, жамоат хавфсизлигини таъминлаш ишларини "Халқ манфаатларига хизмат қилиш" тамойили асосида ташкил этиш замонавий давлат бошқарувининг муҳим талабларидан бири ҳисобланади.

Мазкур тамойил жамоат хавфсизлиги соҳасидаги фаолиятни инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликлари, қонуний манфаатларини устувор қадрият сифатида белгилашни назарда тутди. Бу эса давлат органлари, хусусан ички ишлар органлари фаолиятида хизматга йўналтирилган бошқарув модели, аҳоли билан доимий мулоқот, мурожаатларга тезкор ва адолатли муносабат билдириш, профилактик тадбирларни аҳоли эҳтиёжларидан келиб чиққан ҳолда ташкил этишни тақозо этади.

Жамоат хавфсизлигини таъминлашни халқ манфаатларига хизмат қилиш тамойили асосида ташкил этиш орқали фуқароларнинг давлат органларига бўлган ишончи ортади, жамиятда қонунга ҳурмат ва ҳуқуқий маданият юксалади. Шунингдек, мазкур ёндашув ҳуқуқбузарликларни барвақт аниқлаш ва олдини олиш, ижтимоий

низоларни эрта босқичда ҳал этиш ҳамда хавфсиз ва барқарор ижтимоий муҳитни шакллантиришга хизмат қилади.

Шу сабабли, жамоат хавфсизлигини таъминлаш ишларини “Халқ манфаатларига хизмат қилиш” тамойили асосида ташкил этиш масаласини илмий-назарий ва амалий жиҳатдан таҳлил қилиш бугунги куннинг долзарб вазифаларидан бири ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикасида жамоат хавфсизлигини таъминлаш фаолиятини «Халқ манфаатларига хизмат қилиш» тамойили асосида ташкил этиш масаласи мамлакатда амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотларнинг муҳим йўналишларидан биридир. Ушбу тамойил давлат раҳбари томонидан илгари сурилган «Барча саъй-ҳаракатлар инсон қадрини учун» ғояси билан узвий боғлиқ бўлиб, қонун устуворлигини мустаҳкамлаш, фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш, жамиятда осойишталик ва қонунга итоаткорлик маданиятини шакллантиришга қаратилган. Жаҳон миқёсида кузатилаётган турли таҳдидлар – геосиёсий зиддиятлар, пандемиялар, табиий ва техноген офатлар, шунингдек, рақамли хавфлар шароитида давлат органлари фаолиятини халқ манфаатларига мослаштириш зарурати тобора ортиб бормоқда. Ўзбекистонда бу соҳадаги ислохотлар айнан мазкур тамойилга асосланиб, жамоат хавфсизлиги тизимини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтаришга, профилактика механизмларини кучайтиришга ва фуқаролар билан ўзаро ҳамкорликни ривожлантиришга хизмат қилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 29 ноябрдаги ПФ-27-сон Фармони жамоат хавфсизлиги соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий йўналишларини белгилаб берган муҳим ҳужжат сифатида аҳамиятлидир. Ушбу фармонда мамлакатда амалга оширилаётган ислохотлар доирасида аҳолининг тинч ва осойишта ҳаётини таъминлаш, қонунга итоаткорлик маданиятини шакллантиришга алоҳида эътибор қаратилиши таъкидланади. Фармонга мувофиқ, жамоат хавфсизлигини таъминлашда янги механизмлар жорий этилиб, давлат органлари ва жамоатчилик тузилмалари ўртасида мақсадли ҳамкорлик ўрнатилмоқда. Жаҳондаги турли хавф-хатарларга қарши курашишда «Халқ манфаатларига хизмат қилиш» тамойили устувор эканлиги кўрсатилади. Шунингдек, 2021 йил 26 мартдаги ПФ-6196-сон Фармон асосида «Йўл харитаси» тасдиқланган. Бу ҳужжатлар илғор хорижий ва миллий тажрибаларга таяниб, аҳолини турли таҳдидлардан кафолатли ҳимоя қилиш механизмларини белгилайди. Концепция ва стратегияни амалга ошириш масъулияти жамоат хавфсизлигини таъминловчи органлар раҳбарларига юклатилган бўлиб, уларда қонунийлик, очиқлик, шаффофлик ва таҳдидларнинг олдини олиш устуворлиги каби принциплар мустаҳкамланган[1].

Фармонда Ички ишлар вазирлиги тузилмасида Жамоат хавфсизлиги департаментининг ташкил этилиши муҳим ислохот сифатида қайд этилади. Департаментнинг асосий вазифалари қаторида жамоат тартибини сақлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикасини таъминлаш, вояга етмаганлар ва ёшлар билан манзилли тарбиявий ишлар олиб бориш, йўл ҳаракати хавфсизлигини назорат қилиш, пробация назорати ва ижтимоий мослаштириш каби йўналишлар белгиланган. Бу вазифаларнинг самарали ижро этилиши департамент раҳбариятининг шахсий жавобгарлигига боғланган. Департамент стратегия ва «Йўл харитаси» доирасида мунтазам мониторинг ўтказиб, эришилган натижалар ҳақида кенг жамоатчиликка

батафсил маълумот бериб бориши, ҳар чоракда умумлаштирилган ҳисоботлар тақдим этиши белгиланган. Ушбу чоралар тизимнинг шаффофлигини ошириш, фуқаролар ишончини мустаҳкамлаш ва «Халқ манфаатларига хизмат қилиш» тамойилининг амалий ифодасини таъминлашга хизмат қилади[1].

Жамоат хавфсизлигини таъминлашда профилактика механизмларининг роли беқиёс аҳамиятга эга. Профилактика ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, жиноятчиликка мойил шахсларни ижтимоий мослаштириш ва жамиятда қонунга ҳурмат маданиятини шакллантиришнинг асосидир. Илмий тадқиқотларда жамоат хавфсизлиги департаментининг профилактика фаолияти ҳуқуқий ва ташкилий жиҳатдан таҳлил қилиниб, ушбу тузилманинг мамлакат тараққиётидаги ўрни таъкидланади. Масалан, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тизимини такомиллаштириш йўналишлари ўрганилиб, нодавлат нотижорат ташкилотларининг бу соҳадаги иштироки зарурлиги кўрсатилади. Пробация хизматининг соҳавий ҳамкорлиги, йўл ҳаракати хавфсизлиги бўлинмаларининг фаолияти ва оммавий тартибсизликларга қарши чоралар илмий-методик асосда таҳлил қилинган[2]. Шунингдек, жамоат хавфсизлиги концепциясининг таърифи, ўзига хос хусусиятлари ва илмий-методик асосларини такомиллаштириш масалалари ўрганилиб, профилактика инспекторларининг вазифа ва функциялари назарий жиҳатдан асосланган[3].

Расмий маълумотларга кўра, Ўзбекистонда жиноятчилик даражаси нисбатан паст бўлиб, 2025 йил биринчи ярим йиллигида Numbeo халқаро индексида мамлакат хавфсизлик бўйича дунёда 25-ўринни эгаллаган (хавфсизлик индекси 73,4)[4]. Бу кўрсаткич фуқароларнинг шахсий хавфсизлик туйғуси ва жамиятдаги осойишталикни акс эттиради. 2024 йилда рўйхатга олинган жиноятлар сони 132 298 тани ташкил этиб, 10 минг аҳолига нисбатан тахминан 200 та ҳуқуқбузарлик тўғри келган. Жиноятларнинг 59,4 фоизи ёшлар, 36,1 фоизи тақрорий жиноятчилар томонидан содир этилган. Оғир жиноятларда камайиш кузатилган бўлса-да, кибержиноятлар 2025 йил бошидан 42 фоизни ташкил этган[5]. 2025 йил апрель-май ойларида ўтказилган «Хавфсиз ва соғлом мамлакат» кампанияси натижасида умумий жиноятчилик 30 фоизга, кибержиноятлар 53 фоизга камайган, очилиш даражаси эса 30 фоизга ошган[6]. Жиноятчиликка мойил шахслар сони 290 мингга етган бўлиб, улар билан ижтимоий-ҳуқуқий ёрдам ишлари кучайтирилмоқда[7].

Жамоат хавфсизлиги департаменти фаолиятида рақамли технологияларнинг жорий этилиши муҳим ўрин тутди. «E-jamoat xavfsizligi» тизими, сунъий интеллектга асосланган ечимлар, овозли идентификация ва электрон хизматларнинг кенгайиши фуқаролар хавфсизлигини оширмоқда. Маҳаллаларни криминоген вазиятга қараб тоифаларга (яшил, сариқ, қизил) ажратиш, профилактика инспекторлари малакасини ошириш, пробация тизимини ривожлантириш ва ёшлар билан манзилли ишлар самарадорликни юксалтирмоқда. Нодавлат ташкилотлар ва жамоатчилик назоратининг кучайиши давлат органларининг фаолиятини шаффофлаштириб, фуқаролар ишончини оширмоқда.

Ислоҳотларнинг амалий натижаларида «Халқ манфаатларига хизмат қилиш» тамойилининг мустаҳкам ўрнашиши кузатилади. Давлат органларининг жамоатчилик билан ҳамкорлиги, фуқароларнинг ҳуқуқий маданияти ошиши жамоат хавфсизлигининг барқарорлигини таъминлайди. Истиқболда рақамли

трансформацияни чуқурлаштириш, илмий тадқиқотларни кенгайтириш, киберхавфсизликни кучайтириш ва профилактика механизмларини янада такомиллаштириш муҳим вазифа сифатида қолмоқда. Бу чоралар Ўзбекистоннинг тинч, барқарор ва фаровон тараққиётига мустаҳкам асос бўлиб хизмат қилади.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 29.11.2021 йилдаги ПФ-27-сон Фармони «Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида» // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси. – 2021.
2. Қадамович Б., Хасанов А. Жамоат хавфсизлиги департаментининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тизимини такомиллаштириш йўналишлари // Central Asian Journal of Multidisciplinary Research. – 2024–2025.
3. Жолдасов А., Зимов З., Садуллоев И. Жамоат хавфсизлиги тушунчаси, нодавлат ташкилотлар роли ва пробация хизмати // Academic research in educational sciences ва бошқа журналлар. – 2021–2025.
4. Numbeo Crime Index 2025: Uzbekistan ranks 25th in safety // Zamin.uz. – 2025. – July.
5. Crime rate in Uzbekistan: MIA reports for 2024 and 2025 trends // Kun.uz ва Daryo.uz. – 2025.
6. Nationwide crime crackdown results // Gazeta.uz. – 2025. – May.
7. Preventive lists and social adaptation in Uzbekistan // Zamin.uz. – 2025. – August.

INNOVATIVE
ACADEMY